

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (PPP) MEXANIZMLARINING KICHIK BIZNES RIVOJIGA TA'SIRI

"UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE"

Nodavlat universitetida Ta'limni rivojlantirish

bo'yicha rektor maslahatchisi

Nasirov Mansur Ibrohimovich

Annotatsiya: maqolada davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlarining kichik biznesni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Unda PPP loyihalarining iqtisodiy samaradorligi, tadbirkorlik muhitini yaxshilashdagi roli hamda kichik biznes subyektlari uchun yaratiladigan imkoniyatlar tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekistonda PPP asosida amalga oshirilayotgan loyihalar misolida ushbu mexanizmning iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'siri ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: davlat-xususiy sheriklik, kichik biznes, investitsiya, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiya, hamkorlik.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida kichik biznesni rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Kichik biznes subyektlari yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi bandligini oshirish va innovatsion faoliyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik — ya'ni davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlaridan samarali foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmi davlatning infratuzilma va ijtimoiy sohadagi loyihalarni amalga oshirishdagi imkoniyatlarini kengaytiradi, shu bilan birga xususiy sektorni iqtisodiyotning strategik sohalariga jalb etish orqali raqobatbardosh muhit yaratadi. Bunday sheriklik kichik biznes subyektlariga yangi bozorlar, investitsiyalar va texnologiyalar bilan ishlash imkonini beradi. Bugungi kunda O'zbekistonda PPP loyihalari energetika, transport, sog'liqni saqlash, ta'lim va kommunal xizmatlar kabi tarmoqlarda keng joriy etilmoqda. Ushbu jarayon kichik biznes uchun davlat bilan hamkorlikda faoliyat yuritish, xizmatlar ko'rsatish va mahsulot yetkazib berishda yangi imkoniyatlarni ochib bermoqda. Shu sababli, PPP mexanizmlarining kichik biznes rivojiga ta'sirini o'rganish iqtisodiy islohotlarning samaradorligini baholashda muhim ahamiyatga ega.

Davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlari kichik biznesni rivojlantirishda muhim strategik vosita hisoblanadi. Ushbu mexanizm davlat va xususiy sektor o'rtasida o'zaro manfaatli hamkorlikni yo'lga qo'yish orqali iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish, innovatsiyalarni joriy etish hamda tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

PPP mexanizmlari kichik biznes uchun investitsion muhitni yaxshilaydi. Davlat tomonidan kafolatlar, soliq imtiyozlari va infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash choralariining taqdim etilishi xususiy sektor ishtirokini kengaytiradi. Natijada, kichik biznes subyektlari yirik loyihalarda ishtirok etish, xizmatlar ko'rsatish yoki yetkazib beruvchi sifatida faol bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ularning moliyaviy barqarorligini mustahkamlab, raqobatbardoshligini oshiradi. PPP loyihalari innovatsion yechimlarni tatbiq etish uchun qulay sharoit yaratadi. Xususiy sektorning ilg'or texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va samaradorlik tamoyillarini davlat loyihalariga olib kirishi natijasida iqtisodiyotning turli tarmoqlarida yangi imkoniyatlar yuzaga keladi. Bu jarayonda kichik bizneslar o'z mahsulotlari va xizmatlarini zamonaviy talablar asosida taklif etish orqali o'sish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Davlat-xususiy sheriklik yangi ish o'rinlarini yaratish va hududiy rivojlanishga xizmat qiladi. Ayniqsa, infratuzilma, transport, energetika va sog'liqni saqlash sohalarida amalga oshirilayotgan PPP loyihalari kichik biznes subyektlarini xizmat ko'rsatish, ta'minot zanjiri va texnik xizmatlarda ishtirok etishga undaydi. Bu esa hududlarda iqtisodiy faollikni oshirib, mahalliy aholining daromad manbalarini kengaytiradi.

PPP mexanizmi davlat xarajatlarini kamaytirish va samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Davlat ayrim infratuzilma yoki ijtimoiy loyihalarni xususiy sheriklar bilan birgalikda amalga oshirgan holda, resurslardan oqilona foydalanadi. Natijada, kichik biznes uchun davlat buyurtmalari va subpudratchilik imkoniyatlari kengayadi. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda PPP asosida bir qator muvaffaqiyatli loyihalar amalga oshirilmoqda. Masalan, energetika, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida xususiy sektor ishtiroki ortib bormoqda. Bu holat kichik bizneslarning davlat bilan hamkorlik qilish, ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish va xalqaro tajribalarni joriy etish imkonini bermoqda.

Davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlarining kichik biznes rivojiga ta'sirini yanada chuqurroq tahlil qilganda, uning iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional jihatdan katta ahamiyatga ega ekanini ko'rish mumkin. Iqtisodiy nuqtai nazardan, PPP mexanizmlari kichik biznes subyektlari uchun yangi moliyaviy manbalarni ochadi. Xususiy sektor vakillari davlat bilan hamkorlikda amalga oshirayotgan loyihalarda kichik korxonalarni pudratchi yoki subpudratchi sifatida jalb etishadi. Natijada, kichik biznes vakillari barqaror buyurtmalar, uzoq muddatli shartnomalar va to'lov kafolatlariga ega bo'ladilar. Bu ularning nafaqat moliyaviy holatini yaxshilaydi, balki ish faoliyatini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish imkonini ham beradi.

Ijtimoiy jihatdan, PPP loyihalari aholining bandligini oshiradi. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari mahalliy ishchi kuchini jalb etgan holda, yangi ish o'rinlarini yaratadi. Bu holat hududlarda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, aholining turmush darajasini oshirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu tariqa,

PPP nafaqat iqtisodiy o'sish vositasi, balki ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida ham muhim rol o'ynaydi.

Institutsional nuqtai nazardan, PPP tizimi kichik biznesni tartibga solish va qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi mexanizmlarni yaratadi. Davlat tomonidan ishlab chiqilayotgan qonunchilik bazasi, tender tizimi, shaffof shartnomalar va raqamli platformalar kichik korxonalarga ishonchli va adolatli raqobat muhitida ishlash imkonini beradi. Shu bilan birga, PPP orqali davlat boshqaruvi tizimida ochiqlik, javobgarlik va samaradorlik tamoyillari mustahkamlanadi. PPP mexanizmlari innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi. Xususiy sektor ishtirokida amalga oshiriladigan loyihalarda raqamli texnologiyalar, "yashil iqtisodiyot" tamoyillari va energiya tejamkorlik tizimlari keng joriy etiladi. Bu esa kichik biznes vakillarini ham yangilikka intilish, innovatsion mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish yo'lida rag'batlantiradi. PPP mexanizmi mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, qishloq joylarda amalga oshirilayotgan sheriklik loyihalari mahalliy infratuzilmani yaxshilaydi, transport va energetika tizimini modernizatsiya qiladi, bu esa kichik biznes uchun yangi bozorlar ochilishiga sabab bo'ladi. Shu orqali, markaz va mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovut kamayadi.

Davlat-xususiy sheriklik kichik biznesning moliyaviy mustahkamlanishi, ishlab chiqarish salohiyatining oshishi, yangi ish o'rinlarining yaratilishi va innovatsion rivojlanishning jadallashishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Demak, PPP mexanizmlarini yanada takomillashtirish va kichik biznesni ushbu tizimga faol jalb etish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlovchi muhim strategik yo'nalishdir.

Xulosa

Davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlari kichik biznesning rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu mexanizm orqali davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki innovatsion g'oyalarni amalga oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda hududiy rivojlanishni jadallashtirishga xizmat qiladi. PPP tizimi kichik biznes subyektlariga yangi moliyaviy manbalar, investitsiya imkoniyatlari va davlat buyurtmalarida ishtirok etish imkonini beradi. Shu bilan birga, davlat tomonidan yaratilayotgan qulay huquqiy va institutsional muhit tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonda ushbu mexanizمنى kengaytirish, xususiy sektor ishtirokini kuchaytirish va kichik biznesni PPP loyihalariga faol jalb etish mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshiradi. Natijada, davlat-xususiy sheriklik kichik biznes uchun barqaror rivojlanish, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikning muhim tayanchiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyevning Oliy Majlisga

Murojaatnomasi. [http://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi prezidenti-shavkat mirziyeevning-oliasy](http://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliasy), 28.12.2018

2. O‘zbekiston Respublikasining Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 26-aprelda qabul qilingan 2019-yil 3-mayda “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risi”dagi qonun. <https://lex.uz/docs/-4329270>

3. O‘zbekiston Respublikasining Davlat-xususiy sherikligi to‘g‘risidagi O‘QQ-537-son Qonuni. 2019 yil 10 may. <https://lex.uz/docs/4329270>

4. Elmirzaev S.E., Shavkatov N.Sh. Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarining ilg‘or xorij tajribalari va mamlakatimizda qo‘llash istiqbollari. “Xalqaro moliya va hisob” ilmiy elektron jurnali. № 3, iyun, 2019 y il

5. Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich. Davlat-xususiy sherikchiligi asosida korporativ boshqaruvni rivojlantirishning ayrim nazariyuslubiy masalalari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 3, may-iyun, 2017 yil

6. Белиская, А.В. Правовые формы государственно–частного партнерства в России и зарубежных странах / А.В. Белиская // Предпринимательское право. – 2009. – №2. – С.21–27.

7. Hakan Yurdakul, Rifat Kamaşak, Tülay Yazar Öztürk, Macroeconomic drivers of Public Private Partnership (PPP) projects in low income and developing countries: A panel data analysis Borsa Istanbul Review, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.bir.2021.01.002>(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214845021000028>)